

Рожелюк В.М.,
к.е.н., доц. кафедри обліку
і контролінгу в промисловості
Тернопільський національний
економічний університет;
Денчук П.Н.,
к.е.н., доц. кафедри обліку
і контролінгу в промисловості
Тернопільський національний
економічний університет;

Міжнародний досвід регулювання національних облікових систем

При побудові національних систем обліку головну роль відіграє вивчення правових аспектів обліку господарської діяльності зарубіжних компаній.

Внаслідок розбіжностей економічного, політичного та культурного розвитку правове регулювання облікових систем кожної країни є дуже своєрідним. Однак взаємозв'язок та взаємний вплив різних правових систем очевидні. Достатньо згадати хоча б прийняття римського приватного права країнами континентальної Європи або зв'язок епохи великих географічних відкриттів з іспанським торговим правом, що проявився, зокрема, у сильному впливі Торгового Кодексу Іспанії на розробку подібних кодексів ряду країн Латинської Америки.

Бухгалтерія розвивалася у відповідь на економічні запити суспільства. До XV століття облік не вважався самостійною наукою, а був своєрідним додатком до торговельної діяльності. Саме тоді він був нерегульованим, тому можна уявити, яким міг би бути сьогодні облік за відсутності державного регулювання [2, 11]. Системи регулювання бухгалтерського обліку в різних країнах склалися під дією різних факторів, більшість з яких були зумовлені як історичним розвитком, так і взаємним впливом, тому, порівнюючи ці системи, можна виявити як подібні характеристики, так і суттєві відмінності.

Постановка та ведення фінансового обліку в більшості країн належить до компетенції самого підприємства. Однак, принципи і правила такого ведення обліку та складання звітності регулюються або національним законодавством, або національними загальноприйнятими стандартами, розробленими професійними організаціями бухгалтерів. Потреба регулювання зумовлена необхідністю отримання об'єктивної та змістовної інформації для прийняття обґрунтованих рішень різними групами користувачів.

Практика ведення бухгалтерського обліку в різних країнах визначається національними особливостями регулювання господарських процесів, які деякі країни закріплюють в самій

детальній формі в спеціальних законах. У Німеччині – прийняті директивні закони, у Франції – норми, в США – Загальноприйняті принципи обліку – ЗПБО, у Великобританії – Закон про компанії, Положення зі стандартної облікової практики – ПСОП та інші документи, які інколи називають Загальноприйнятою практикою обліку, в Іспанії – Торговий кодекс, Закон про акціонерні товариства, Загальний план бухгалтерського обліку, у Венесуелі – Закон про практику обліку та Комерційний кодекс тощо [3, 66].

Джерелом торгового та бухгалтерського законодавства Японії виступає Торговий кодекс 1899 р., побудований за німецьким Торговим кодексом, який регламентує багато положень, пов'язаних із цінними паперами, правовим статусом юридичних осіб (торговельних товариств), організацією та веденням бухгалтерської роботи. Вплив англо-американського права проявився у Законі про довірчу власність (1923 р.), акціонерному законодавстві (1951 р.) та антитрестовому Законі Японії (1947-1953 рр.). Застосування норм бухгалтерського обліку залежить від способів регулювання, які використовує та чи інша система. Історично відомі чотири способи регулювання: шляхом банкрутства; через державне "планування" (в тому числі й оподаткування); через біржову діяльність і роботу банків. У практиці регулювання економіка жодної країни не використовує виключно один спосіб регулювання, але в різні історичні періоди певні способи виступають домінуючими, тим самим визначаючи той чи інший тип бухгалтерського обліку.

Як уже зазначалось, існують два види регулювання системи обліку та звітності в різних країнах світу: професійне самоврядування та законодавче регулювання.

Професіонали-бухгалтери іноді відіграють домінуючу роль у встановленні стандартів обліку і звітності. Такі підходи притаманні США, Великобританії та тим країнам, які повністю або частково запозичили принципи обліку і звітності однієї з цих країн. Однак, в більшості випадків принципи обліку та фінансової звітності визначаються законодавчо. Роль законодавства є домінуючою в Континентальній Європі і більшості країн Латинської Америки, хоч ступінь і методи такого регулювання можуть бути різноманітними.

У кожній країні встановлюється соціальне регулювання бухгалтерського обліку, яке полягає в здійсненні комплексу заходів, за допомогою яких суспільство, використовуючи свої внутрішні можливості, впливає на те чи інше явище, в даному випадку – на бухгалтерський облік. Залежно від застосовуваних способів та цілей впливу, соціальне регулювання бухгалтерського обліку поділяється на такі види: економічне, правове, морально-етичне тощо [1, 23]. Економічне регулювання бухгалтерського обліку здійснюється за допомогою методичних рекомендацій, роз'яснень з порядку ведення обліку, обміну досвідом. Воно спрямовано, насамперед, на одержання корисної інформації для оцінки ефективності діяльності

та прийняття управлінських рішень, має ненормативний характер та керується не принципом обов'язковості, а принципом доцільності.

Правове регулювання бухгалтерського обліку здійснюється державою, яка, діючи в інтересах всього суспільства, встановлює правові норми, окреслюючи межі можливої поведінки суб'єктів господарювання. В основу правового регулювання покладено принцип обов'язковості дотримання правових норм. Взаємодія економічного та правового регулювання проявляється в тому, що підприємство при здійсненні обліку вибирає економічно доцільну для себе лінію поведінки, але при цьому змушене рахуватися з правовими нормами, порушення яких може спричинити юридичну відповідальність та, відповідно, економічні втрати. Незважаючи на певні, іноді вельми суттєві, розбіжності, бухгалтерське законодавство має схожі тенденції розвитку, в основу яких покладено принципи втручання держави у регулювання економічних процесів.

Таким чином, використання міжнародного досвіду регулювання міжнародних облікових систем забезпечить інтеграцію вітчизняної системи обліку до світової спільноти.

Література

1. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: Практич. посібн. – К.: Лібра, 2001. – 840 с.
2. Куттер М.И. Теория бухгалтерского учета: Учебник. – 2-е изд., перер. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 592 с.
3. Поленова С.Н. Стандартизация бухгалтерского учета и отчетности. Зарубежный и российский опыт. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2006. – 348 с.

Malgorzata Sej-Kolasa

adiunkt, doktor nauk ekonomicznych,
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu,
Polska

Fundusze unijne w systemie finansowania ochrony środowiska w Polsce

System finansowania ochrony środowiska jest integralną częścią systemu finansowego państwa. Jest to zespół instytucji, instrumentów ekonomicznych, zasad oraz przepisów określających sposoby i tryb gromadzenia oraz przeznaczania zasobów pieniężnych na przedsięwzięcia ekologiczne. Polski system finansowania ochrony środowiska został ukształtowany przed integracją Polski z Unią Europejską; jest oparty na odmiennych źródłach prawa i na odmiennej filozofii. Przepisy unijne cechuje podejście technologiczne, zobowiązujące użytkowników środowiska do bezwzględnego respektowania standardów produktowych i emisyjnych. Natomiast w prawie polskim działalność na rzecz ochrony środowiska od lat ukierunkowana była na efekty środowiskowe [3, 119].